

Foto: Jon M. Arnemo

Interreg
Sverige-Norge

Europeiska regionala utvecklingsfonden

EUROPEISKA UNIONEN

Forvaltning på tvers

En oversikt over viltforvaltning og
-overvåkning i Norge og Sverige

I prosjektet «GRENSEVILT - reduksjon av grensebarrierer for skandinavisk viltforvaltning», har vi jobbet med å legge grunnlag for en bedre grenseoverskridende forvaltning av elg, ulv og jerv i barskogen i Indre Skandinavia, på tvers av riksgrensen. Et første skritt kan være å forstå og få oversikt over viltforvaltningen i nabolandet. Denne brosjyren er derfor en kort oversikt over forvaltningen av elg, ulv og jerv i Norge og Sverige.

Høgskolen
i Innlandet

Regeringen utarbetar jakt- och viltpolitikk

Riksdag beslutar om jakt- och viltpolitikk.

Miljödepartementet ansvarar för bevarandet av den biologiska mångfalden

Näringsdepartementet ansvarar för brukandet genom jakt och viltvård

Naturvårdsverket utarbetar övergripande strategi för viltförvaltning, och beslutar om föreskrifter för jakt, inventering och ersättning för skador. De fastställer inventeringsresultat och miniminivåer för stora rovdjur. Kan överlåta beslutsrätt till länsstyrelserna om jakt på rovdjur.

Jordbruksverket fördelar medel till länsstyrelserna för landsbygdsutveckling och ansvarar för regler om handel med hotade arter

Sametinget fördelar ersättning för rovdjursförekomst till samebyarna inom renskötseområdet

Nationella rovdjursrådet är rådgivande organ för Naturvårdsverket i principiella frågor och ska öka förståelsen mellan myndigheter och intressegrupper.

Rovdjursförvaltningsområden (RFO) är forum för samverkan mellan län med delade rovdjursstammar och likartade förhållanden.

Samverkansråd är forum för samverkan i frågor om stora rovdjur mellan länen inom respektive RFO.

Länsstyrelser har ansvar för att Sveriges viltförvaltningspolitik genomförs, och för operativa frågor inom rovdjursförvaltning, skyddsjakt, och information.

Viltförvaltningsdelegationer (VFD) är ett organ inom länsstyrelsen för samverkan kring vilt. VFD beslutar om övergripande riktlinjer för viltförvaltning, licens- och skyddsjakt, samt bidrag och ersättning enligt viltskadeförordningen. De prövar frågor om godkännande av länets förvaltningsplaner och förslag till miniminivåer för rovdjursstammar.

Nasjonalt

Regjeringen utarbeider rovviltpolitikk

Stortinget vedtar politiske målsetninger (Rovviltforliket 2011, Ulvevedtak 2016)

Klima- og miljødepartementet har budsjettansvar og oppfølging av vedtatt politikk om rovvilt. De utarbeider regelverket (Naturmangfoldloven, Viltloven), oppnevner rovviltnemndene og er klageinstans på rovviltnemndas vedtak.

Miljødirektoratet har det faglige ansvaret for forvaltningen. De fastsetter kvoter for lisens- og skadefelling når bestandsmålet ikke er nådd, og er klageinstans på vedtak fattet av Statsforvalteren.

Statens naturoppsyn (SNO) driver oppsyn, overvåkning og skadedokumentasjon.

Regionalt

Rovviltnemnda (Fylkeskommune, Sametinget) utarbeider forvaltningsplan, fastsetter beite- og rovviltprioriterte områder, og fastsetter kvoter for lisens- og skadefelling når bestandsmålet er nådd.

Statsforvalteren er sekretariat og rådgiver for rovviltnemnda, administrerer lisens- og skadefelling, og behandler enkeltsøknader om tiltak, erstatning, skadefelling, og utsetting av bås.

Lokalt

Kommunen oppnevner kommunale skadefellingslag og har ansvar for gjennomføring av skadefellingsforsøk etter tillatelse gitt fra Statsforvalteren

Inventering av rovdjur

med fokus på varg og jærv

Gemensamma svensk-norska rapporteringssystem/databaser/statusrapporter
Rovbase er en database for rovdjursinventering (samt døde rovdjur og skador orsakade av rovdjur). Finns som database tilgjengelig for myndighetspersonal og som en publik del.

Skandobs er en database der allmænnheten kan rapportere rovdjursobservasjoner. Årlig skandinavisk **statusrapport** for jærv (publiceras av SLU Viltskadecenter og Rovdata) og varg (SLU Viltskadecenter og Høgskolen i Innlandet).

Naturvårdsverket ansvarar for granskning og faststællande av inventeringsresultat. Meddelar foreskrifter for inventeringar samt faststæller mål og ansvarsfordeling for inventeringar, samt fordelar resurser till lænsstyrelser og Sametinget.

SLU analyserar DNA-prover for jærv (Umeå) og varg (Grimsö).

Sametinget ansvarar for att forordna samebyarnas inventerings-samordnare og fordelar medel till inventeringar till respektive sameby.

Svenska Jägareförbundet ansvarar for rapporteringssystem og fræmjande av rapportering i Skandobs, samt genomfor Rovdjursobsen (dær jægere rapporterer observasjoner av rovdjur under ælgjaktens første vecka).

SLU Viltskadecenter koordinerar inventeringar, granskar og rapporterer inventeringsresultat, samt utbildar inventeringspersonal. De opprættthåller rutiner, kommuniserar med berørda parter og stødjer lænsstyrelsernas arbete.

Internasjonalt

Felles svensk-norsk rapporteringssystem/databaser/statusrapporter
Rovbase er en database for overvåking av store rovdyr (samt døde rovdyr og roviltskader). Finnes som en database tilgjengelig for myndighetspersonell og en åpen for publikum.

Skandobs er en database der allmænnheten kan rapportere roviltobservasjoner. Årlig skandinavisk **statusrapport** for jærv (utgitt av SLU Viltskadecenter og Rovdata) og ulv (SLU Viltskadecenter og Høgskolen i Innlandet).

Miljødirektoratet har overordnet ansvar for overvåkingssystemet for store rovdyr

Fagråd for Nasjonalt overvåkingssystem for rovilt vurderer overvåkingssystemet og gir anbefalinger till Miljødirektoratet om forbedringer av overvåkingssystemet. Representanter oppnevnes av Klima- og miljødepartementet for fire år.

Rovdata har ansvar for bearbeiding, sammenstilling og presentasjon av overvåkingssystemet som leveres till Miljødirektoratet. De driver formidling av overvåkingssystemet, og gjør datagrunnlag allment tilgjengelig. Ansvarlig for drift og utvikling av Skandobs till registrering av rovdyrobservasjoner, og sitter i sekretariatet for Fagråd for Nasjonalt overvåkingssystem for rovilt.

Statens naturoppsyn (SNO) gjennomfører bestandsregistrering av alle rovviltarter, og følger opp og kvalitetssikrer meldinger om rovviltobservasjoner

Høgskolen i Innlandet (INN) gjennomfører bestandsregistrering av stasjonære ulver

NINA analyserer DNA prøver

Nasjonalt

Lænsstyrelsen ansvarar for gjennomforande av inventeringar i respektive læn. Fæltpersonal genomfor inventeringar, og inventeringsansvarig sammanstæller resultat.

Samebyar deltar via inventeringssamordnare i inventeringar av rovdjur i renskøtselområdet.

Regionalt

Lokalt

Fjellstyrer, bygdeallmenninger, Fjelltjenesten, foreninger, privatpersoner samler inn DNA-prøver og rapporterer observasjoner

Overvåking av rovdyr

med fokus på ulv og jærv

Forvaltningsområder rovdyr

Älgförvaltning Sverige

Elgforvaltning Norge

Regeringen utarbetar förslag till jakt- och viltpolitik

Riksdag beslutar om jakt- och viltpolitik

Miljödepartementet ansvarar för bevarandet av den biologiska mångfalden

Näringsdepartementet ansvarar för brukandet genom jakt och viltvård

Naturvårdsverket utarbetar övergripande strategi och föreskrifter för älgförvaltningen, samt ger vägledning och information

Jordbruksverket fördelar medel till länsstyrelserna för att utveckla landsbygden i Sverige

Nationella klövvilrådet stödjer Naturvårdsverkets arbete med vägledning i frågor om klövvilt

Länsstyrelserna (LST) har det regionala ansvaret för att politiken för viltförvaltningen genomförs inom länet. Granskar och godkänner förvaltningsplaner och skötselplaner för älg samt ansvarar för frågor om skyddsjakt, fällavgifter och jakttider för älg och administration av älgförvaltningen.

Viltförvaltningsdelegationerna (VFD) beslutar om övergripande riktlinjer för skötsel av älgstammen. VFD består av landshövdingen som är ordförande och ett antal ledamöter som representerar politiska intressen, samt andra myndigheter, intresseorganisationer och näringar.

Älgförvaltningsområden (ÄFO) är stora sammanhängande områden över flera kommuner och länsgränser som omfattar en egen älgstam och ansvarar för samråd, samordning och rådgivning mot älgskötselområden och licensområden inom ÄFO:t, samt mot länsstyrelsen.

Älgskötselområden (ÄSO) är delområden inom ett ÄFO, ansvarar för samråd mellan jägare och markägare, genomför inventeringsarbete samt upprättar treårig älgskötselplan som fastställs av länsstyrelsen efter samråd med ÄFO.

Licensområden får direkt av länsstyrelsen en årlig tilldelning om minst en kalv

Oregistrerad mark är en mark som är oregistrerad som älgjaktområde där ett obegränsat antal kalvar får fällas under 5 dagar

Jaktlag är den minsta enheten som jaktstatistik och älgobs registreras på

Jaktareal är den areal som ligger till grund för avskjutningsmålen, fastställs av LST
Minimiareal är den minsta areal som krävs för att fälla kalv respektive vuxen älg inom berört ÄFO, fastställs av älgförvaltningsgruppen i ÄFOt

Regjeringen utarbeider forslag til Stortinget

Stortinget vedtar endringer i lover og forskrifter

Landbruks- og matdepartementet har ansvar for politikken som ligger til grunn for forvaltning av alt jaktbart vilt (annet vilt ligger under Klima og miljødepartementet), og fastsetter lover og forskrifter.

Miljødirektoratet utarbeider forskrifter og veiledere, kartlegger behov for kunnskap, finansierer forskning og overvåkning, og gir faglige råd.
Statlig viltfond finansieres av jegeravgiften og blir gitt som tilskudd til FoU virksomhet, samt gir overføringer til fylkeskommunen.
Statens naturoppsyn (SNO) er en avdeling under Miljødirektoratet og kontrollerer jegere og jaktutøvelse

Statsforvalteren er statens organ og behandler klager på kommunale vedtak.

Fylkeskommunen er et regionalt folkevalgt organ og har ansvar for å koordinere og veilede kommunene faglig, påse samarbeid mellom kommuner for bestands- og samfunnsmessige hensyn, behandler søknader for fylkeskommunale viltfond.

Bestandsplanområde er et forpliktende samarbeid mellom to eller flere vald om bestandsplanen, godkjent av kommunen. Minimum areal er 20 ganger minstearealet. Mål for bestandsplanområde må samsvare med kommunale mål.

Elgregion er et frivillig ikke-lovfestet samarbeid over kommunegrenser for mer helhetlig forvaltning av trekkende bestander, finnes kun i noen områder.

Kommunen har ansvar for offentlige verdier knyttet til hjortevilt, f.eks jakt og friluftsliv, naturmangfold, påkjørsler og andre samfunnsinteresser. De utarbeider mål for elgforvaltningen, fastsetter minsteareal, godkjenner vald og tellende areal, tildeler fellingstillatelser, godkjenner bestandsplan og bestandsplanområde
Kommunalt viltfond finansieres av fellingsavgifter, og kan brukes til blant annet å fremme viltforvaltning, styrke kunnskap om viltet, jaktorganisering og fallvilt.

Vald er det geografiske arealet kommunen tildeler fellingstillatelser til. Et vald må være sammenhengende areal som er egnet til jakt på elg for å bli godkjent.

Jaktfelt er den minste enheten jaktstatistikk registreres på.

Tellende areal er det areal som ligger til grunn for tildeling av fellingstillatelser
Minsteareal er areal tilsvarende en fellingstillatelse, fastsettes av kommunen gjennom forskrift, kan variere innad i kommunen avhengig av beitetilgang etc.

Nasjonalt

Regionalt

Lokalt

Inventering älg och bete

Älgdata är länsstyrelsens plattform för älgförvaltning. Den ger information om dagens älgförvaltning, olika inventeringsmetoder, kartor över älgförvaltningsområden samt mallar och statistik som används i älgförvaltningen såsom slutrapportering av älgjakt och samlad statistik på fällda älgar och älgobs. Jaktlag ansvarar för att rapportera i Älgdata.

Viltdata ägs och administreras av Svenska Jägareförbundet och är en del av dess jakt- och viltvårdsuppdrag gällande viltövervakning och klövviltsförvaltning tex för rapportering av älgobs och jaktstatistik.

Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) övervakar hälsotillståndet hos vilda klövvilt. De har tillsammans med Jordbruksverket ansvar för övervakningen av avmagringssjuka (CWD).

Lokala spillningsinventeringar genomförs oftast av jägarna själva inom respektive älgförvaltnings- eller älgskötselområde.

Älgobs är en sammanställning av antalet observationer av älg under de första sju jaktdagarna som genomförs av jägarna i respektive jaktlag och rapporteras till respektive ÄSO.

Riksskogstaxeringen ger information om förekomst och täckning av viltfoder, betningsgrad och index på älgtäthet. Drivs av SLU i Umeå.

Älgskadeinventering Äbin är en kvalitetssäkrad inventeringsmetod utvecklad av Skogsstyrelsen för att inventera viltskador i ungskog. Skogsstyrelsen presenterar också årligen foderprognoser för att underlätta planering i viltförvaltningen.

Overvåkning elg og beite

Hjorteviltregisteret er en database som ivaretar jaktstatistikk og opplysninger om fallvilt, og rapporterer deler av dette til **Statistisk sentralbyrå**. Valdansvarlig og kommunene er ansvarlig for kvalitetssikring av data, noe data mangler spesielt bakover i tid.

Vilt rapporten er en alternativ rapporteringsportal som benyttes av noen rettighetshavere for administrasjon av jakt og forvaltning.

Storviltportalen er Statskog sin rapporteringsportal for skutt og sett elg.

Helseovervåkingsprogrammet for vilt (ViltHOP) kartlegger og overvåker sykdommer hos vilt for å dokumentere helsestatus i viltpopulasjoner, og drives av Veterinærinstituttet. De har sammen med NINA ansvaret for å kartlegge skrantesjuka (CWD) hos hjortedyr i Norge på oppdrag fra Mattilsynet og Miljødirektoratet.

Overvåkingsprogrammet for hjortevilt er et bestandsovervåkingsprogram som overvåker utvalgte kommuner fra nord-sør der bestandens aldersstruktur, kjønnsfordeling, reproduksjon, slaktevekter, etc. følges mer nøye som en indikasjon på populasjonenes tilstand. Drives av NINA.

Sett elg er en innrapportering av antall observasjoner av elg fordelt på kjønn og alder i løpet av hele jaktperioden. Jaktleder har ansvaret for å registrere dataene og rapporterer de inn i Hjorteviltregisteret.

Landsskogtakseringen gir oversikt over beitetilgang, beitepress og beiteskader på større skala, egnet til å overvåke tilstanden på fylkesnivå og nasjonalt. Drives av NIBIO i samarbeid med overvåkningsprogrammet for hjortevilt

Lokale beitetakseringer blir gjennomført, men avhenger av den enkelte kommune. Ifølge hjorteviltforskriften skal bestandsplanene ta hensyn til beitetakster.

Rapportering

Helse

Bestandsutvikling

Beite